

VALSTYBINĖ VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGOS TARNYBA

Biudžetinė įstaiga, Vilniaus g. 25, LT-01402 Vilnius, tel. (8 5) 262 6751, faks. (8 5) 279 1466, el. p. tarnyba@vvtat.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188770044.

Kauno apylinkės teismui
Per EPP

2017-12-19 Nr. 4E-1024

Ieškovas: Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba

Atsakovas: Arūnas Lysenka

DĖL IEŠKINIO, DĖL SUTARTIES NR. ARŪ 389 SĄLYGŲ, PATEIKIMO

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – Civilinio proceso kodeksas) 49 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta valstybės institucijų teisė įstatymų numatytais atvejais pareikšti ieškinį viešajam interesui apginti. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo (toliau – Vartotojų teisių apsaugos įstatymas) 12 straipsnio 1 dalies 6 punktas įtvirtina, kad Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba įstatymų nustatyta tvarka kontroliuoja sutarčių standartines sąlygas ir ginčija nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas. Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 32 straipsnio 2 dalis nurodo, jog Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, nustačiusi, kad vartojimo sutarties sąlygos yra nesąžiningos, turi kreiptis į pardavėją, paslaugų teikėją ir pasiūlyti jam per 14 dienų nuo šio pasiūlymo gavimo pakeisti, panaikinti arba nebetaikyti nesąžiningos sąlygos ar sąlygų sudarant sutartis su vartotojais, taip pat nurodyti pardavėjui ar paslaugų teikėjui, kad Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba kreipsis į teismą su ieškiniu ar pareiškimu (skundu) dėl nesąžiningos sąlygos (sąlygų) pripažinimo negaliojančiomis ar pakeitimo, jeigu pardavėjas ar paslaugų teikėjas nevykdys Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos pasiūlymo.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas 2000 m. birželio 27 d. sprendime *Océano Grupo Editorial ir Salvat Editores (C-240/98 – C-244/98, Rink. p. I-4941)* pažymėjo, kad 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EBB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (toliau – Direktyva), 7 straipsnio 2 dalis pripažintoms vartotojų organizacijoms suteikia galimybę kreiptis į teismus, kad šie patikrintų, ar visuotiniam taikymui nustatytos sąlygos yra nesąžiningos, ir prireikus pripažintų jas neteisėtomis, net kai tokios sąlygos nebuvo įtrauktos į konkrečią sutartį.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas taip pat nurodė, jog taip yra todėl, kad tokia nuostata patenka į apsaugos sistemą, „pagrįstą mintimi, kad vartotojas yra mažiau palankioje padėtyje nei pardavėjas ar tiekėjas tiek galimybių derėtis, tiek informacijos lygio atžvilgiu“ ir kad tokia padėtis gali „būti kompensuota tik dėl pozityvaus su sutartiniais santykiais nesusijusių subjektų įsikišimo“.

Direktyvos vienas iš nustatytų tikslų yra apsaugoti vartotojus sutarties nesąžiningų sąlygų atvejais, t. y. asmenys, įsigyjantys prekes ar paslaugas, turi būti apsaugoti nuo pardavėjo ar tiekėjo piktnaudžiavimo galia, ypač nuo vienašališkų tipinių sutarčių ir nuo esminių teisių nesąžiningo neįtraukimo į sutartis. Direktyvoje nustatyti nesąžiningų sąlygų kriterijai buvo perkelti į Lietuvos nacionalinę teisę – į Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – Civilinis kodeksas) 6.228⁴ straipsnį.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija, vadovaudamasi Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 6 punktu, išnagrinėjo Arūno Lysenkos sutarties Nr. ARŪ 389 (toliau – Sutartis) sąlygas nesąžiningų sąlygų taikymo požiūriu ir 2017 m. rugpjūčio 22 d. priėmė nutarimą Nr. 10-1141 „Dėl Sutarties Nr. ARŪ 389“ (toliau – Nutarimas). Nutarime Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija konstatavo, kad pagal Civilinio kodekso 6.228¹ straipsnį, vartojimo sutartimi verslininkas įsipareigoja perduoti vartotojui (fiziniam asmeniui, veikiančiam su savo verslu, prekyba, amatu ar profesija nesusijusiais tikslais) prekes nuosavybės teise arba suteikti paslaugas vartotojui, o vartotojas įsipareigoja priimti prekes ar paslaugas ir sumokėti jų kainą. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija taip pat konstatavo, kad vadovaujantis Civilinio kodekso 6.716 straipsnio 1 dalimi paslaugų sutartimi viena šalis (paslaugų teikėjas) įsipareigoja pagal kitos šalies (kliento) užsakymą suteikti klientui tam tikras nematerialaus pobūdžio (intelektines) ar kitokias paslaugas, nesusijusias su materialaus objekto sukūrimu (atlikti tam tikrus veiksmus arba vykdyti tam tikrą veiklą), o klientas įsipareigoja už suteiktas paslaugas sumokėti. To paties straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad vartojimo paslaugų sutarčiai taikomos Civilinio kodekso normos, reglamentuojančios vartojimo sutartis. Pažymėtina, kad vartotojui su Arūnu Lysenka sudarius Sutartį dėl atlikėjo (vedėjo) paslaugų atlikimo, tarp šalių buvo sudaryta paslaugų teikimo sutartis, t. y. tarp šalių susiklostė vartojimo teisiniai santykiai. Atsižvelgiant į tai bei į tai, kad vartotojas su Arūnu Lysenka sudaro Sutartį su savo verslu, prekyba, amatu ar profesija nesusijusiais tikslais, ši Sutartis laikytina vartojimo paslaugų teikimo sutartimi, kuriai be bendrųjų atlygintinas paslaugas reglamentuojančių nuostatų taikomos ir specialiosios, vartojimo sutartis reglamentuojančios Civilinio kodekso nuostatos. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija Nutarime nurodė, kad Civilinio kodekso 6.228⁴ straipsnyje numatyta, jog nesąžiningomis laikomos vartojimo sutarčių sąlygos, kurios šalių nebuvo individualiai aptartos ir kuriomis dėl sąžiningumo reikalavimo pažeidimo iš esmės pažeidžiama šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą vartotojo nenaudai, taip pat minėtame teisės akte pateikiamas pavyzdinis sąrašas standartinių sutarties sąlygų, kurios yra preziumuojamos kaip nesąžiningos vartotojams.

Sutarties 2.2.4 punkte įtvirtinta, kad „<...> *Jei Užsakovas asmeniškai nutraukia sutartį dėl bet kokių priežasčių, avansas negražinamas*“.

Vadovaujantis minima Sutarties punkto sąlyga vartotojui dėl bet kokių priežasčių nutraukus Sutartį, avansas nėra gražinamas, tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad gali susiklostyti situacija, kuomet Sutartis anksčiau termino bus nutraukta ne dėl vartotojo, o dėl paslaugų teikėjo kaltės, pavyzdžiui, kai paslaugų teikėjas iš esmės pažeidžia Sutartį. Todėl, kai atlygintinų paslaugų teikimo sutartis yra nutraukiama dėl paslaugų teikėjo kaltės, vartotojas dėl to neturėtų patirti jokių neigiamų pasekmių.

Vertinant minimą Sutarties punkto sąlygą nesąžiningų sąlygų taikymo požiūriu, taip pat pažymėtina, kad 1993 m. balandžio 5 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų vartojimo sutartyse nurodyta, jog nėra siekiama uždrausti sąlygų, numatančių sumų, sumokėtų avansu, pasilikimą ar dalinį mokėjimą, jei vartotojas atsisako sudaryti arba vykdyti sutartį, tačiau siekiama užtikrinti, kad vartotojas būtų lygiaverčiai apsaugotas, t. y., gautų kompensaciją (ekvivalentišką sumą) tuo atveju, jei pardavėjas ar paslaugų teikėjas nutraukia sutartį. Taigi sumos, kurią pasiliks verslininkas vartotojui nutraukus sutartį dydis ir kompensacijos, kurią mokės verslininkas jam nutraukus sutartį dydis, turi būti ekvivalentiškas. Atsižvelgiant į tai, atkreiptinas dėmesys, kad šiuo atveju, vartotojo teisė iš paslaugų teikėjo gauti tokio pat dydžio sumas, kai paslaugų teikėjas vienašališkai nutraukia sutartį, nenumatyta. Tokiu būdu, aukščiau minima Sutarties sąlyga, numatanti, jog vartotojui dėl bet kokių priežasčių nutraukus Sutartį, avansas negražinamas, pažeidžia šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą vartotojo nenaudai, kadangi paslaugų teikėjui suteikia teisę negražinti vartotojui iš šio gautų sumų, kai vartotojas nusprendžia nutraukti sudarytą Sutartį, tačiau vartotojui teisės gauti iš paslaugų teikėjo tokio pat dydžio sumas, kai paslaugų teikėjas vienašališkai nutraukia sutartį, nenumato.

Be kita ko, pažymėtina, kad vadovaujantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, tuo atveju, kai sutarties šalys nustato imperatyviosioms teisės normoms neprieštaraujančią sąlygą, t. y., kad iš anksto sumokėtas avansas, kuris atliks mokėjimo–atsiskaitymo funkciją ir bus įskaitytas į

sutarties, ją įvykdžius, kainą, dėl sutartyje aptartų šalis padarytų pažeidimų negražinamas ji sumokėjusiam asmeniui, avansas laikomas netesybomis baudos forma, t. y. atlieka ne tik mokėjimo–atsiskaitymo, bet ir netesybų funkciją (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys civilinėse bylose Nr. 3K-3-73/2010; Nr. 3K-3-81/2011). Iš nagrinėjamos Sutarties nuostatos matyti, kad šiuo atveju avansas atlieka tiek mokėjimo – atsiskaitymo funkciją, tiek netesybų funkciją (vertinamas kaip bauda), kai vartotojas nutraukia Sutartį dėl bet kokių priežasčių, todėl akcentuotina, kad kai sutartyje yra nustatytos netesybos, vartotojams yra taikoma apsauga, kuria yra draudžiama nustatyti neproporcingai didelę vartotojo civilinę atsakomybę už sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą. Vadinasi tais atvejais, kai avansas pagal sutartį atlieka tiek mokėjimo funkciją, tiek netesybų funkciją, avanso dydis negali viršyti proporcingos vartotojo civilinės atsakomybės už sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą dydžio. Atsižvelgiant į tai, pastebėtina, kad Sutarties 2.2.4 punkte vartotojui numatyta atsakomybė už Sutarties nutraukimą, t. y. 300 EUR avanso negražinimas gali būti neproporcinga, kadangi paslaugų teikėjo patirtų nuostolių dydis dėl vartotojo vienašališko Sutarties nutraukimo gali nesutapti su vartotojo sumokėta pinigų suma, t. y. paslaugų teikėjo patirti nuostoliai gali būti ir mažesni, arba jų gali ir nebūti. Tačiau net ir tokiu atveju, t. y. paslaugų teikėjui patyrus mažesnius nuostolius ar jų iš vis nepatyrus, vartotojo sumokėti pinigai, t. y. 300 EUR avansas jam nebūtų gražinti. Todėl minėta Sutarties sąlyga laikytina nesąžininga taip pat ir dėl Sutartyje nustatytos neproporcingai didelės vartotojo civilinės atsakomybės.

Sutarties 3.1 punkte numatyta, kad „*Užsakovas gali vienašališkai atsisakyti šio pavidimo tik informavęs apie tai Vykdytoją raštu ne vėliau nei prieš trisdešimt darbo dienų iki numatomos nutraukimo dienos. <...>*“.

Minimoje Sutarties punkto sąlygoje įtvirtinta, Sutarties nutraukimo tvarka, numatanti, jog vartotojas Sutartį gali nutraukti tik ne vėliau kaip prieš 30 darbo dienų apie tai informavęs paslaugų teikėją. Atsižvelgiant į tai, atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis Civilinio kodekso 6.218 straipsnio 1 dalimi sutarties šalis turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį, tačiau apie sutarties nutraukimą privalo iš anksto pranešti kitai šaliai per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu sutartyje toks terminas nenurodytas – prieš trisdešimt dienų. Taigi ši Civilinio kodekso norma suteikia šalims galimybę sutartyje susitarti dėl įspėjimo apie sutarties nutraukimą termino, tačiau atsižvelgiant į vartotojo kaip į ekonomiškai silpnesnės sutarties šalies padėtį, į tai, kad vartotojas neturi realios galios nulemti šios standartinės Sutarties sąlygos, taip pat į tai, kad šalių susitarimas neturi prieštarauti teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principams bei nepagrįstai apsunkinti vartotojo įstatyme nustatytos teisės vienašališkai nutraukti sutartį, Sutartyje nustatytas 30 darbo dienų įspėjimo apie Sutarties nutraukimą terminas yra neprotingai didelis, todėl konstatuotina, jog Sutarties 3.1 punkto nuostata pažeidžia šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą vartotojo nenaudai.

Pažymėtina, kad Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba 2017 m. rugpjūčio 22 d. raštu Nr. 4-5927 Nutarimo nuorašą pateikė paslaugų teikėjui Arūnui Lysenkai ir pasiūlė per 14 dienų nuo Nutarimo nuorašo gavimo dienos pakeisti, panaikinti ar netaikyti Nutarime nurodytų sąlygų sudarant sutartis su vartotojais ir apie priimtus sprendimus informuoti Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą. Atkreiptinas dėmesys, jog suėjus numatytam terminui paslaugų teikėjas Arūnas Lysenka nepateikė atsakymo į Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos 2017 m. rugpjūčio 22 d. raštą Nr. 4-5927. Atsižvelgdama į tai, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba 2017 m. rugsėjo 26 d. raštu Nr. 4-6747 pakartotinai kreipėsi į Arūną Lysenką, siūlydama panaikinti ar netaikyti Nutarime nurodytų sąlygų sudarant sutartis su vartotojais, kurios buvo pripažintos atitinkančiomis vartojimo sutarčių nesąžiningų sąlygų nustatymo kriterijus. Apie priimtus sprendimus dėl pateikto pasiūlymo Arūno Lysenkos buvo paprašyta informuoti Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą iki 2017 m. spalio 10 d., tačiau suėjus numatytam terminui atsakymo iš paslaugų teikėjo Arūnos Lysenkos Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba negavo.

Tokiu būdu, paslaugų teikėjas Arūnas Lysenka neatsižvelgė į pateiktus siūlymus dėl Sutarties sąlygų, kurios Nutarimu buvo pripažintos atitinkančiomis vartojimo sutarčių nesąžiningų sąlygų nustatymo kriterijus, pakeitimo, panaikinimo ar netaikymo, taigi nesutiko nutraukti viešojo intereso pažeidimo.

Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 32 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, jog Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, nustačiusi, kad vartojimo sutarties sąlygos yra nesąžiningos, turi kreiptis į paslaugų teikėją ir pasiūlyti jam per 14 dienų nuo šio pasiūlymo gavimo pakeisti, panaikinti arba nebetaikyti nesąžiningos sąlygos ar sąlygų sudarant sutartis su vartotojais, taip pat nurodyti paslaugų teikėjui, kad Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba kreipsis į teismą su ieškiniu ar pareiškimu (skundu) dėl nesąžiningos sąlygos (sąlygų) pripažinimo negaliojančiomis ar pakeitimo, jeigu paslaugų teikėjas nevykdys Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos pasiūlymo. To paties straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog jeigu viešojo intereso pažeidimas nenutrauktas, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba kreipiasi į teismą dėl viešojo intereso gynimo.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau ir siekdama užtikrinti efektyvią vartotojų teisių apsaugą, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, vadovaudamasi Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 32 straipsnio 3 dalimi, teikia ieškinį dėl Sutarties 2.2.4 ir 3.1 punktų sąlygų pripažinimo nesąžiningomis ir negaliojančiomis.

Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba neprieštarauja sprendimo už akių priėmimui, jeigu byloje nebus gautas paslaugų teikėjo Arūno Lysenkos atsiliepimas į pareikštą ieškinį arba parengiamasis procesinis dokumentas.

Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba neprieštarauja, kad būtų teismas nagrinėtų rašytinio proceso tvarka.

Byla bus vedama ne per advokatą.

Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta ieškinyje, vadovaudamasi Civilinio proceso kodekso 49 straipsnio 2 dalimi, Civilinio kodekso 6.288⁴ straipsniu, Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 6 punktu bei 32 straipsnio 3 dalimi, teismo p r a š o

Pripažinti Sutarties 2.2.4 ir 3.1 punktų sąlygas nesąžiningomis ir negaliojančiomis.

PRIDEDAMA. 10 lapų.

Pagarbiai

Direktorius pavaduotojas,
atliekantis direktoriaus funkcijas

Taurintas Rudys

Dovilė Gailiūtė, tel. (8 5) 212 1413, el. p. dovile.gailiute@vvtat.lt